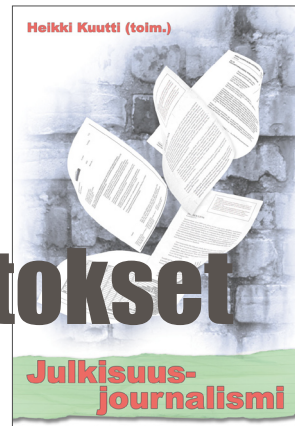

Esipuhe ja kiitokset

HEIKKI KUUTTI

Käsillä olevassa *Julkisuusjournalismi*-kirjassa tarkastellaan suomalaisen julkisuusperiaatteen käytännön toteutumista ja periaatteen mahdollistamaa viranomaisaineistojen saatavuutta ja hyödyntämistä journalistisessa toiminnassa. Pohjana on Helsingin Sanomain Säätiön rahoittama Jyväskylän yliopiston tutkimushanke *Viranomaisaineistojen journalistinen hyödyntäminen*.

Julkisuusjournalismilla tarkoitetaan tässä yhteydessä julkisuuslakiin *laki viranomaistoimintojen julkisuudesta* tai laajemmin julkisuusperiaatteen hyödyntämiseen perustavaa toimitustyötä. Käytännössä kysymys on viranomaisten hallinnoimien erimuotoisten tietoaineistojen ja asiakirjojen saamisesta journalistisiksi lähteiksi. Kirjan nimeä ei näin ollen saa sekoittaa julkisuuden henkilöitä, ns. julkkiksia käsitteleviin juttuihin tai ylipäätään journalistiseen julkisuuteen, vaikka jälkimmäisessä itse asiassa onkin usein kyse viranomaistoimintojen mediakäsittelystä.

Kirja sisältää useita julkisuusperiaatteen teemaan liittyviä selvityksiä. Luvussa *Viranomaiset ja julkisuusperiaate* selvityksen kohteena ovat viranomaisten näkemykset julkisuusperiaatteesta ja toimintamallit toimittajien tekemissä tietopyynnöissä ja muussa mediayhteistyössä. Vastaavasti journalistien käsityksiä julkisuusperiaatteen ja julkisuuslain toimivuudesta ja hyödyntämisestä toimitustyössä kuvaillaan *Journalistit ja julkisuusperiaate*-luvussa.

Viranomaisten suhtautumista saamiinsa “kadunmiehen”, tässä yhteydessä Jyväskylän yliopiston viestinnän opiskelijoiden ja allekirjoittaneen tekemiin tietopyyntöihin kartoitetaan kahdessa erillisessä *tietopyyntötestissä*. Testien tarkoituksena on ollut selvittää paitsi tiedonpyytäjien yhteistyötä tietopyyntöjen kohteina olevien viranomaisten kanssa ja viranomaisten käyttäytymistä myös pyydettyjen aineistojen

julkisuutta ja saatavuutta.

Merkittävä osa julkisuusperiaatteen käsittelyä ovat satojen julkisuusperiaatetta koskevien hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden tekemien ratkaisujen kartoittaminen ja analysointi. Näitä tarkastellaan kirjan luvuissa *Julkisuusperiaatteen tulkinta* ja *Oikeustapaukset*. Tarkasteltavana on myös valikoima oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen ja tietosuojavaikuttetun julkisuusperiaatetta ja viranomaistoimintojen avoimuutta koskevia ratkaisuja. Euroopan Unionin toimintoihin liittyvän aineistojen julkisuutta käsitellään luvussa *EU-julkisuus* mm. Euroopan unionin oikeusasiamiehen ratkaisujen pohjalta.

Viranomaisen verkkoaineistoja koskevassa selvityksessä *Viranomaisen internet-dokumentit* tarkastellaan viranomaisten verkkosivuillaan tarjoaman erimuotoisen tilasto- ja taulukkoaineiston laajuutta ja saatavuutta. Kohteena ovat julkisen sektorin organisaatioista eduskunta, valtioneuvosto, yksitoista ministeriötä sekä 175 näiden hallinnonalaan kuuluvaa julkisen sektorin organisaatiota. Tarkasteluun otettiin mukaan joitakin Euroopan unionin organisaatiota.

Viranomaisten hallinnoimien tietojärjestelmien ja henkilörekistereitä olemassaoloa ja sisältöjä kuvaillaan luvussa *Rekisteriselosteet*. Selosteita koskevat tietopyynnöt rajattiin järjestelmiin, jotka liittyvät viranomaisten omiin lakisääteisiin erityistehtäviin. Järjestelmien ja rekisterien suhteen tarkoituksena on ollut selvittää käyttötarkoitus, tietosisältö sekä tietojen julkisuus ja luovutusmahdollisuudet.

Kirjan sisältämien selvitysten tulokset ovat esillä myös tutkimushankkeen verkkoportaalissa www.julkisuuslaki.fi, jossa on julkaistu myös osa tämän kirjan ulkopuolella jätetystä tutkimusaineistosta. Näitä ovat mm. selosteisiin pohjautuvat sisältökuvaukset viranomaisten rekistereistä ja tietojärjestelmistä, listaus viranomaisten verkossa olevista internet-dokumenteista sekä allekirjoittaneen Jyväskylän yliopistossa toteuttamien kurssien opetusmateriaali.

Tämä kirja ei olisi valmistunut ilman Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden opiskelijoiden vahvaa panostusta syksyllä 2008 ja 2009 pitämillään *Viranomaisjournalismin* ja *Julkisuuslain* kursseilla.

Viranomaisjournalismin projektityöt käsitelivät journalistien ja viranomaisten näkemyksiä ja kokemuksia julkisuuslaista ja ne toteutettiin erikseen valittujen toimittajien ja viranhaltijoiden haastatteluina. Työstä ansaitsevat kiitokset Ville Manninen, Antti Hyvärinen, Eeva Kunnap, Harri Ahola, Jarno Hartikainen, Sara Malmberg, Heidi Tamminen, Hanna Brockman, Minna Kurvinen, Hanna Nissinen, Tytti Pääkkönen, Milla

Salo, Ann-Mari Huhtanen, Heinimaija Hirvonen, Saija Käkönen. Saara Lehtonen, Saara Halonen, Katariina Hankonen, Leena Helanto, Juha Vuorela, Anna Koivisto, Nelli Korpi, Jukka Matilainen, Otto Heinonen, Anna-Liisa Pennanen, Kristiina Tolvanen. Kiitokset myös haastatteluihin osallistuneille, mutta tulosten raportoinnissa anonyymeiksi jätetyille journalisteille ja viranomaisorganisaatioiden edustajille. Kiitän myös Mari Saarelaista, Suvi Juurikkaa ja Annamari Kuvajaa arvokkaasta avusta viranomaisia koskevan kyselytutkimuksen toteuttamisessa. Kiitokset myös omista tiedonhankinnan kokemuksistaan kertoneille ja haastateltaviksi suostuneille journalisteille Olli Ainolalle, Susanna Reinbothille, Ari Korvolalle, Jarkko Sipilälle, Tuomo Pietiläiselle, Kati Juurukselle ja Simo Sipolalle.

Julkiisuuslaki-kurssilla toteutettuun ensimmäiseen tietopyyntötestiin osallistuivat ja siitä raportoivat Suvi Hurri, Tuomas Muhonen, Heli Veripää, Katja Ruokamo, Riitta Sokka, Sami Rahkonen, Pipsa Olli, Riikka Luukkonen, Katriina Yypänaho, Jukka Matilainen, Hennariikka Andersson, Jarno Liski, Paula Ukkonen, Heidi Snellman, Pasi Nevalainen, Simomatti Salmenoja, Tiina Hokkanen-Oja, Oskari Villanen Hilikka Risänen, Maria Nurmi, Elina Kirssi, Henrik Suni, Jenni Hyvärinen ja Emilia Viherkoski.

Oikeusratkaisuja keräsivät ja editoivat Pasi Nevalainen, Riitta Sokka, Päivi Koskinen, Tuula Ruusumaa ja Jarno Liski. Kiitokset ansaitsevat myös tähän kirjaan pyydettyjen lukujen kirjoittajat professori Olli Mäenpää, viestintäpäällikkö Teuvo Arolainen, diplomi-insinööri Jussi Kuutti ja filosofian maisteri Aleksi Koski.

Erillisen kiitoksen ansaitsevat vielä hankkeessa projektitutkijoina työskennelleet Pasi Nevalainen ja Riitta Sokka, joiden vastuulla oli usean selvityskohteen tulosten raportointi kirjan eri luvuissa. Kirjan taitosta ja ulkoasusta on vastannut valokuvaaja Harri Wickstrand.

Tämä kirja ja sen pohjalla oleva tutkimushanke ei luonnollisestikaan olisi nähnyt päivänvaloa ilman Helsingin Sanomain Säätiön myöntämää tutkimusrahoitusta. Erillisen kiitoksen ansaitsee myös rahoituksen hakeamiseen aktiivisesti osallistunut professori Raimo Salokangas.

Jyväskylässä

Uuden vuoden 2011 koittaessa
Heikki Kuutti